

TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSE RAHASTAMINE

Töörühma koosolek
19.11.2020

Katrin Pihor
teadusosakonna juhataja

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Kokkuvõte eelmisest koosolekust

- Riik peaks rahastama seda osa TA tegevusest, millel on **avaliku hüve tunnused**.
- TA tegevuse toetamisel on oluline nii **ühiskonna arengule oluliste baasvõimekuste kindlustamine kui ka valitud fookusvaldkondade eelisarendamine**.
- **Seaduse tasandil kehtestatakse rahastamisinstrumentide liigid**, konkreetsete meetmed ja skeemid lepitakse kokku programmi tasemel TAIE juhtkomisjoni osalusel. Seaduse tasandil ei peaks sätestama uurimistoetusi, vaid konkurentsipõhist rahastamist ühise nimetajana.
- Rahastusinstrumentid peavad seaduse tasandil hõlmama **kogu süsteemi toimimist, sealhulgas ettevõtluskoostööd, arendustoetusi ja innovatsiooni rahastamist**. Oluline on koostöö MKM-iga, et tagada kõigi TVT-de kaetus ning vältida surmaorge.
- Olulised **märksõnad konkurentsipõhiste rahastusinstrumentide osas**: kõrgetasemeline, mõjus, valdkondlikult mitmekesine, asutuste- ja valdkondadevahelist koostööd soodustav, teadlase karjäärimudelit toetav, erinevatest allikatest rahastatav, ühtse raamistiku alusel jagatav, suunatud kindla tasemega asutustele.

Kokkuvõte teiste töörühmade tööst – TA riiklik korraldamine

- TAI juhtimisel on oluline, et tekiks koostöö ministeeriumite vahel ning teadussüsteem ei killustuks, sh **ei tekiks uusi riiklikke TA asutusi, kui eelnevatel aastatel on TA süsteemi pigem konsolideeritud.**
- Ministeeriumite ülesandeks peaks olema mitte TA programmide elluviimine, vaid TA programmidele tellimuse kujundamine ja rahastamine. **Programmide rakendamine võiks olla ühetaoline.** Ministeeriumite ülesannetes ei peaks mainima konkreetseid rahastusinstrumente (näiteks TA programmid). Ministeeriumid suudavad üldjuhul TA vajadusi lauale tuua, kuid ei suuda sageli korraldada nende finantseerimist.
- Selgitamist vajab, kas ministeeriumitel on iseseisev roll valdkondliku TA korraldamisel või tuleneb TA-ga tegelemine teistest ministeeriumite ülesannetest. Kehtiva seaduse kohaselt on TA-ga tegelemine iseseisva ülesandena ainult HTM-il ja MKM-il, teiste ministeeriumite puhul on TA TAKS kohaselt pigem nende ülesannete täitmiseks. **Samas tegelevad mõned ministeeriumid oma teadusvaldkonna ja kõrghariduse rahastamisega.** Rahastamisega on tegemist juhul, kui antakse raha ja vastu tahetakse avalikku hüve.

Kokkuvõte teiste töörühmade tööst – TA asutuste tegevus

- Viimastel aastatel on juurde tekkinud mitmeid eraõiguslikke positiivselt evalveeritud TA asutusi, kes soovivad ligipääsu riiklikule rahastamisele. **Olukord, kus rahastamise maht (1% SKP-st) on fikseeritud, aga asutusi, kes saavad riiklikku rahastamist, tuleb järjest juurde, ei ole jätkusuutlik.** Samuti on mõnel ministeeriumil on oma TA asutus ja enamikul ei ole, kuid nad võivad olla huvitatud oma TA asutuste loomisest. Vajab arutamist, kui palju TA asutusi Eestis peab olema ja kas lubada süsteemi paisumist.
- Püsi rahastuse mõttes räägitakse enamasti tippteadlastest, kuid ka teisi uurimisrühma liikmeid on teaduse tegemiseks vaja. Samas on riigi vahendid piiratud ja riik ei suuda ülal pidada paisuvat akadeemilist struktuuri. **Tuleb leida tasakaal, kui palju teadlasi suudab riik ülal pidada.**
- Eestis on teadlasi vähem kui OECD riikides keskmiselt, seega **on oluline tekitada süsteem, mis võimaldaks teadlastel sektorite vahel vabalt liikuda** ning tegeleda TA tegevusega erinevates sektorites, mitte ainult riigipoolsest TA rahastusest sõltuvas akadeemilises süsteemis.
- Paika tuleks panna, mis on riigi ja mis asutuse vastutus. Hetkel on karjäärimudeli rahastamine pandud asutustele. Edasist arutamist vajab, **kas karjäärimudelit peaks rahastama tegevustoetusest, kas selleks peaks olema eraldi rahastusinstrument või peaks see olema kindlaksmääratud osa tegevustoetusest.**

Kokkuvõte töölehtedest

Töölehtedel toodud küsimused:

- Millised on TAI süsteemi rahastamisvajadused ja nende rahastamise instrumendid?
 - Kas kõik rahastamisvajadused on kaetud instrumentidega?
 - Milliseid instrumente on juurde vaja?
 - Milliseid rahastamisvajadusi kaetakse mitmest rahastusinstrumendist?
-
- A solid blue triangle is located in the bottom right corner of the slide, pointing towards the top right.

Kokkuvõte töölehtedest – tegevustoetus

- **Uute teadmiste, tehnoloogiate ja ideede loomiseks vajalike alus- ja rakendusüringute (TVL 1-3) rahastamine**
- **Teadlaste enesetäiendusvõimalused ja konkurentsivõimelised töötingimused, teadusasutuste toimimine**
- **Teadlaskonna järelkasv**
- **Heal tasemel teadustaristu, sh juurdepääs teadusinformatsioonile**
- **Osalemine rahvusvahelises teadmusringluses**
- Uute teadmiste ja ideede jõudmine kõrgharidusõppesse ja selle kaudu tööturule
- Tegevused TAIE fookusvaldkondades
- Teadmussiirde võimekuse toetamine
- Riigi vajadustest lähtuv TA
- Ettevõtete TA tegevuse toetamine
- Teadmusmahuka tootearenduse/innovatsiooni ja rakendusüringute toetamine (TVL 4-6)
- Side ühiskonnaga, sh populariseerimine
- **Karjäärimudeli rahastamine**
- Tootearenduse meetmed (TVL 7-9)

Kokkuvõte töölehtedest – uurimistoetused

- **Uute teadmiste, tehnoloogiate ja ideede loomiseks vajalike alus- ja rakendusüuringute (TVL 1-3) rahastamine**
- Teadlaste enesetäiendusvõimalused ja konkurentsivõimelised töötingimused, teadusasutuste toimimine
- **Teadlaskonna järelkasv**
- Heal tasemel teadustaristu, sh juurdepääs teadusinformatsioonile
- **Osalemine rahvusvahelises teadmusringluses**
- Uute teadmiste ja ideede jõudmine kõrgharidusõppesse ja selle kaudu tööturule
- Tegevused TAIE fookusvaldkondades
- Teadmussiirde võimekuse toetamine
- Riigi vajadustest lähtuv TA
- Ettevõtete TA tegevuse toetamine
- Teadmusmahuka tootearenduse/innovatsiooni ja rakendusüuringute toetamine (TVL 4-6)
- Side ühiskonnaga, sh populariseerimine
- Karjäärimudeli rahastamine
- Tootearenduse meetmed (TVL 7-9)

Kokkuvõte töölehtedest – TA sihttoetus

- **Uute teadmiste, tehnoloogiate ja ideede loomiseks vajalike alus- ja rakendusüringute (TVL 1-3) rahastamine**
- Teadlaste enesetäiendusvõimalused ja konkurentsivõimelised töötingimused, teadusasutuste toimimine
- Teadlaskonna järelkasv
- **Heal tasemel teadustaristu, sh juurdepääs teadusinformatsioonile**
- **Osalemine rahvusvahelises teadmusringluses**
- Uute teadmiste ja ideede jõudmine kõrgharidusõppesse ja selle kaudu tööturule
- **Tegevused TAIE fookusvaldkondades**
- Teadmussiirde võimekuse toetamine
- **Riigi vajadustest lähtuv TA**
- Ettevõtete TA tegevuse toetamine
- Teadmusmahuka tootearenduse/innovatsiooni ja rakendusüringute toetamine (TVL 4-6)
- Side ühiskonnaga, sh populariseerimine
- Karjäärimudeli rahastamine
- Tootearenduse meetmed (TVL 7-9)

Kokkuvõte töölehtedest – TA süsteemi toetused

- Uute teadmiste, tehnoloogiate ja ideede loomiseks vajalike alus- ja rakendusüuringute (TVL 1-3) rahastamine
- **Teadlaste enesetäiendusvõimalused ja konkurentsivõimelised töötingimused, teadusasutuste toimimine**
- Teadlaskonna järelkasv
- **Heal tasemel teadustaristu, sh juurdepääs teadusinformatsioonile**
- **Osalemine rahvusvahelises teadmusringluses**
- Uute teadmiste ja ideede jõudmine kõrgharidusõppesse ja selle kaudu tööturule
- Tegevused TAIE fookusvaldkondades
- Teadmussiirde võimekuse toetamine
- Riigi vajadustest lähtuv TA
- Ettevõtete TA tegevuse toetamine
- Teadmusmahuka tootearenduse/innovatsiooni ja rakendusüuringute toetamine (TVL 4-6)
- Side ühiskonnaga, sh populariseerimine
- Karjäärimudeli rahastamine
- Tootearenduse meetmed (TVL 7-9)

Kokkuvõte töölehtedest – muud TA rahastamise meetmed

- Uute teadmiste, tehnoloogiate ja ideede loomiseks vajalike alus- ja rakendusühtsuste (TVL 1-3) rahastamine
- Teadlaste enesetäiendusvõimalused ja konkurentsivõimelised töötingimused, teadusasutuste toimimine
- Teadlaskonna järelkasv
- **Heal tasemel teadustaristu, sh juurdepääs teadusinformatsioonile**
- Osalemine rahvusvahelises teadmusringluses
- Uute teadmiste ja ideede jõudmine kõrgharidusõppesse ja selle kaudu tööturule
- **Tegevused TAIE fookusvaldkondades**
- **Teadmussiirde võimekuse toetamine**
- **Riigi vajadustest lähtuv TA**
- **Ettevõtete TA tegevuse toetamine**
- Teadmusmahuka tootearenduse/innovatsiooni ja rakendusühtsuste toetamine (TVL 4-6)
- Side ühiskonnaga, sh populariseerimine
- Karjäärimudeli rahastamine
- Tootearenduse meetmed (TVL 7-9)

Tegevustoetus

Baasfinantseerimise regulatsioon TAKSis

§2 Seaduses kasutatavad mõisted

3) baasfinantseerimine – teadus- ja arendustegevuse finantseerimine teadus- ja arendusasutuse arengueesmärkide saavutamiseks, sealhulgas riigisiseste ja -väliste projektide kaasfinantseerimiseks, uute uurimissuundade avamiseks ning infrastruktuuri ajakohastamiseks, täiendamiseks ja ülalpidamiseks eraldatav toetus;

§ 15(1). Baasfinantseerimine

(1) Teadus- ja arendusasutuste baasfinantseerimine toimub riigieelarvest Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve kaudu.

(2) Baasfinantseerimist eraldatakse teadus- ja arendusasutusele, mille teadus- ja arendustegevust on korraliselt positiivselt evalveeritud.

(3) Baasfinantseerimise määramisel lähtutakse järgmistest kriteeriumidest:

1) kõrgetasemeliste publikatsioonide arv rahvusvahelist tunnustust omavates ajakirjades, kõrgetasemeliste teadusmonograafiate arv ning registreeritud patentide ja patenditaotluste arv;

2) teadus- ja arendustegevuse finantseerimise maht käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud määruses sätestatud tingimustel ja korras;

3) asutuse osalus doktoriõppes;

4) rahvusteaduste arendamise vajadused.

(4) Baasfinantseerimise tingimused ja korra kinnitab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

(5) Baasfinantseerimise iga-aastase mahu kinnitab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

Uurimistoetuste ja baasfinantseerimise uus kontseptsioon - tegevustoetus

Teadus- ja arendusasutuste tegevustoetus on asutuste ja riigi strateegiliste eesmärkide, sh kõrghariduse vastutusvaldkondades kvaliteetse teaduse tagamise ja teadlaskarjääri toetamise saavutamiseks suunatud toetus. Asutuste tegevustoetus arendatakse välja praeguse baasfinantseerimise ja mõnede teiste praegu eraldiseisvate rahastusinstrumentide alusel.

Eesmärk:

1) Toetada TA-asutuste

- põhikirjalise ja arengukava eesmärkidega seotud TA-tegevuse järjepidevust (sh teadlaste karjäärimudeli rakendamist) nii valdkondliku tipptaseme kui ka valdkondliku mitmekesisuse tagamiseks;
- taristu ülalpidamist, ajakohastamist ja täiendamist, sh asutusele kuuluvate teaduskollektsioonide ning spetsiifilise taristu (sh tuumiktaristu) avatud kasutamist;
- koostööd Eesti avaliku ja ettevõtlussektoriga;
- rahvusvahelist koostööd.

2) Võimaldada TA-asutustel täita riiklikult strateegilise tähtsusega ülesandeid, mis määratletakse kokkuleppel rahastava ministeeriumiga.

Tegevustoetus koosneb baastoetusest (esimese eesmärgi täitmiseks) ja sihttoetusest (teise eesmärgi täitmiseks).

Arutelukohad

- Mis on teadus- ja arendustegevuse tegevustoetuse eesmärk? Millistele asutustele ja millistel tingimustel peaks tegevustoetust maksma? Milliseid kulukomponente peaks rahastama tegevustoetusest?
- Kas riik peaks toetama eraõiguslikes asutustes toimuvat TA tegevust? Kui jah, siis miks ja millist ning missugustel tingimustel?
- Millised peaksid olema kriteeriumid tegevustoetuse tulemusosa arvutamiseks?
- Millised tänapäevased rahastusinstrumentid (nt teaduskollektsioonid, teadusraamatukogud, tuumiktaristu, tippkeskused vms) peaksid olema tegevustoetuse osa? Kas nende tegevuste jaoks on vaja eraldi rahastusinstrumente?
- Kuidas peaks toimuma tennurimudeli rahastamine? Kas selleks on vajalik eraldi rahastamisinstrument? Kui jah, siis millistest kriteeriumitest lähtuvalt toimuks raha eraldamine? Juhul kui see on tegevustoetuse osa, siis kas on mõistlik ja vajalik fikseerida akadeemilise personali tööjõukuludele kuluv osa tegevustoetusest?

Edasine ajakava

Teemad	Koosoleku aeg
Arutelude jätk	10.12.2020
Töörühma töö jätkumine	II kv 2021

TAKS protsessi kajastamine veebis:
<https://www.hm.ee/et/taks>

Täna

Hoiame kontakti

hm.ee

@haridusministeerium

@haridusmin